

VIẾT CHO NGƯỜI "ĐÃ CHẾT"

(Bài 17)

I.

Hôm **thứ Bảy, June 3/2017** vừa qua, trước lúc từ giã San Jose để đi San Francisco đáp chuyến bay về Sài Gòn khuya hôm ấy, tôi viết vội cái e-mail cho anh Văn Thanh, mời ra phi trường uống *café*. (Nhà anh Văn Thanh ở San Francisco). Chỉ mời mà không hy vọng gặp, nào dè anh đến thật. Anh em ngồi trò chuyện rất lâu trong lúc chờ giờ kiểm tra hành lý, trước khi lên máy bay.

Văn Thanh là tác giả cuốn *Gái Hà Nội Khóc Ai*, xuất bản năm 1994 (thêm cuốn nữa mà tôi không nhớ cái tựa), xuất thân từ Hà Nội (CS), lớn hơn tôi gần một chục tuổi, thuộc lớp đàn em của các thi sĩ Trần Dần, Phùng Quán, Nguyễn Hữu Đan ở miền Bắc. Vượt biên sang Mỹ, định cư tại San Francisco từ cuối thập niên 1980.

Thời gian giao tiếp với tờ Văn Uyển đầu năm 1991, Văn Thanh vẫn bị vướng cái máu Bắc Kỳ coi thường phụ nữ, nên nhìn TTBG "rất thấp" so với các tên tuổi cỡ Phạm Duy, Mai Thảo, Du Tử Lê hoặc TNH.

Hai mươi năm trôi đi, đá vàng đã tỏ, biết ngựa hay ngựa dở ở những bước chạy đường dài đường ngắn, Văn Thanh đâm quay lại "trở thành người bạn tâm đắc chữ nghĩa của TTBG!"

Dù vậy, điều nói trên chỉ là trong lãnh vực văn chương, chứ ngoài ra, Văn Thanh đúng là người bạn rất có lòng trên nhiều mặt thực tế đời sống. Anh hay nói:

"Với BG và Âu Cơ, bất cứ cái gì tôi có thể làm cho thì sẽ làm ngay không tiếc."

Anh chuyên nghề điện lạnh. Vậy là, hề nghe tôi báo qua e-mail cái tủ lạnh không đông đá, cái máy giặt lắc kêu ồn quá, tức thì Văn Thanh chạy xe ngay từ San Francisco xuống San Jose, chữa tủ lạnh hay kiểm tra máy giặt cho tôi!

Tôi tri ân tình bạn ở những cái nhỏ nhoi như vậy.

Ngoài ra, Văn Thanh lại là tay phê bình văn chương có trình độ. Thuở còn nhìn TTBG "thấp hơn" các đại gia văn nghệ, Văn Thanh vẫn đã có cái nhìn trung thực về hai tập Một Truyện Dài Không Có Tên.

Anh vốn tánh lành. Nhiều lần “bị” tôi “sát xà phòng vào mặt” trong các cuộc chuyện trò chữ nghĩa, anh không hề giận; lại cũng là “nhà văn duy nhất” còn liên lạc với tôi trong số rất nhiều “nhân vật” từng hiện hữu trên cái sân khấu Một Truyện Dài Không Có Tên đầu thập niên 1990.

Mọi bài viết của TTBG, Văn Thanh đọc rất kỹ, xong mở ra từng chữ, phô bày tường tận điểm hay điểm dở.

Có người bạn văn chương như thế quả là thú vị! (Không “lùng khùng, cực kỳ hà tiện lời lẽ” như Uyên Thao đã đối với chữ nghĩa TTBG!). Thành ra cái gì Văn Thanh góp ý, tôi thấy giống như chính mình đã nghĩ, nên lắng nghe rất trân trọng.

(Trở lại buổi chiều ở phi trường San Francisco.)

Bất ngờ nghe Văn Thanh nói:

"Tôi đọc đi đọc lại những gì BG viết, ngẫm được một chuyện, định, sẽ có hôm nào xuống thăm BG để nói ra nhận xét ấy. Không ngờ nhận e-mail báo tin về VN nên bay đến đây ngay."

"Ý anh muốn nói gì?"

"BG giàu hơn tất cả mọi nhà văn nam nữ khác, kể từ trong nước ra đến ngoài hải ngoại."

Nhìn cái vẻ ngẩn ngơ của tôi, Văn Thanh giải thích:

"Chữ giàu tôi muốn nói nằm ở điểm, BG trải nghiệm đầy đủ MỌI kinh nghiệm sống trên nhiều phía đứng mà ở những nhà văn khác may ra là chỉ được có MỘT."

Tôi lắc đầu:

"Hoàn toàn không hiểu. Sao dân Bắc Kỳ anh nào cũng nói năng tối nghĩa?"

Văn Thanh gật đầu:

"Này nhé. Ngòi viết BG được hỗ trợ bởi rất nhiều ưu điểm, thứ nhất là âm nhạc."

Anh thêm:

"Mà lại là loại âm nhạc hàn lâm kinh điển nữa chứ."

Với điều này, Văn Thanh kể:

"Bữa nọ nhờ BG dẫn giải cho biết lai lịch và âm điệu bản *Chanson de Solveig* của Grieg mà tôi đem ra phô trương với Trần Nhật Hiền, Hiền sợ quá kêu lên: *Trình độ âm nhạc của anh Văn Thanh thuộc hàng cao cấp chứ đâu phải giỡn!*"

(TTBG ghi chú:

Anh Trần Nhật Hiền xuất thân trường Nhạc, học trò violon của thầy Đỗ Thế Phiệt, vào trường trước tôi một năm, nhưng vì tình trạng lính tráng thuở ấy nên chỉ học tới Trung Đẳng thì nghỉ, nhập ngũ, chưa lên tới năm cuối Cao Đẳng để thi lấy bằng tốt nghiệp. Anh là con rể thi sĩ Hoàng Cầm, hiện đang là giáo sư dạy violon tại San Jose).

(Trở lại câu chuyện buổi chiều trên phi trường San Francisco.)

Văn Thanh nói:

"Đọc BG kỹ càng, thấy nhiều khi giọng văn bị nghẽn vì những nỗi niềm ức chế, nhưng nhờ âm nhạc mà trở nên trơn tuột. BG *khác* bọn nhà văn chung quanh ở độ dày âm nhạc. Bọn chúng nó và ngay cả tôi nữa đểch làm gì có được cái âm nhạc để đỡ cho những khi chữ nghĩa bị nghẽn. Đó là ưu điểm thứ nhất."

(Tôi rất thích cái lối nói chuyện phang phang kiêu Bắc Kỳ của Văn Thanh với các từ "*đểch đểch*" "*bọn-biéc*"...)

"Còn ưu điểm thứ hai là *độ sống* từ VN qua tới Âu Châu rồi tới Mỹ. Thời bình cũng như thời chiến đều nếm đủ. Bọn nhà văn hải ngoại chúng nó chỉ biết độ sống ở VN trước *bảy năm*, chứ qua tới Mỹ thì chúng bị 'ách' lại vì biết bao chuyện gạo tiền cơm áo phải lo, thì giờ đâu mà hít thở cái mùi dân chủ xứ Mỹ. Còn bọn nhà văn trong nước chúng biết đểch gì về văn minh ngoại quốc, lại bị kèm kẹp bởi ý thức hệ; chữ nghĩa viết ra pha mùi thù hận, làm đểch gì truyền đạt được đến độc giả sự cảm nhận không khí tự do."

Văn Thanh kết luận:

"BG ví như một kiếm khách đứng ở ngã ba đường, mà không, phải nói ở ngã năm ngã sáu đường, nhìn thấy hết, viết ra hết bằng sự hiểu biết phong phú và cái Tâm chân thật. Văn chương vì thế mà lôi cuốn được độc giả."

Tôi bật cười:

"Anh có đang *ca* bạn anh đó không? Bây giờ sắp phải đi, mai một về sẽ đãi anh một châu *café* cảm ơn nhé?"

Văn Thanh tiếp:

"Tôi định không nói, sợ BG giận. Nhưng đã nói rồi thì cứ nói hết, BG có giận cũng mặc kệ!"

Tôi hỏi:

"Giận gì? Trong người BG chỉ có chữ *Được* hay *Mất* chứ không bao giờ là chữ *Giận* lèng èng kiêu đàn bà, con nít. Anh coi thường BG đến vậy sao?"

Văn Thanh gật:

"Thế thì nói. Ở hai tập Truyện Dài Không Có Tên, BG chỉ quơ quào lung tung mà không chịu rút ra cái bảo kiếm đang giắt sau lưng, thật phí! Tài năng BG đâu phải chỉ dùng để quất cái lũ văn nghệ hải ngoại? Phí quá!"

Thấy vẻ ngẩn ngơ của tôi, Văn Thanh cười khà khà:

"Bảo kiếm chính là cái Tâm và cái Tài, là sự hiểu biết phong phú trên nhiều vùng trời khác nhau mà BG đã có."

Rồi Văn Thanh buông thông:

"Trong giới nhà văn nữ, đáng so sánh với TTBG bên Mỹ chỉ mỗi Dương Thu Hương bên Tây, ngoài ra vút đi hết!"

Thiệt tình nghe Văn Thanh nói câu này, chẳng khoái tí nào!
 Tại sao? Giải thích:

***/ Thứ nhất:**

Tôi chẳng bao giờ muốn “*tự so sánh*” hay “*bị so sánh*” với ai. Tôi thường nghe nhiều người nói: “*BG có cái vẻ giống Khánh Ly*” thì bực mình lắm. Đến một hồi, lại nghe một anh bạn quen lâu năm, nói lên cùng nhận xét, bấy giờ tôi mới dấm dản hỏi:

-Sao lại nói TÔI GIỐNG Khánh Ly? Khánh Ly đâu có gì khiến tôi có thể tôn làm thần tượng mà bắt chước để làm cho giống? Phải nói rằng Khánh Ly GIỐNG TÔI chứ!”

Anh bạn gật gù:

-À há! Có lý! Có lý!”

***/ Thứ hai:**

Trong giới văn nghệ Cali. có truyền tụng câu “*Bắc TTBG, Nam Hoàng Dược Thảo*” dựa theo câu “*Bắc Kiều Phong, Nam Mộ Dung Phục*” của Kim Dung, nghe đã khó chịu, nhưng còn “*tạm chấp nhận*”.

Lý do:

-Ví TTBG là Tiêu Phong hào sảng, tài ba, đường đường một đấng thì thích quá! Và lại Hoàng Dược Thảo là dân Miền Nam, thấy cũng OK.

-Chứ còn ví TTBG với Dương Thu Hương thì quả là ê mặt thật. Chữ nghĩa TTBG đã đành đâu có “*tà*” như Hoàng Dược Thảo, một “*gái-Bắc-kỳ-Miền-Nam*”, lại càng không bao giờ “*tôm-cá-chanh-chua-kiểu-gái-Bắc-Kỳ-miền-Bắc*” như Dương Thu Hương được.

-Gái Miền Nam (mà lại *gái-Huế-trước-1975*) hẳn phải “*sang*” hơn nhiều trên đủ mọi mặt!

Văn Thanh ví như vậy, thấy thật tội cho chữ nghĩa và con người TTBG!)

II.

Nhớ lại câu chuyện với anh Văn Thanh trên sân bay San Francisco 5 ngày trước mà thấy lòng càng ngấm nỗi đau mất nước trong buổi chiều Sài Gòn hôm nay đứng nhìn mưa rơi qua làn kính. Cái khổ của tôi KHÔNG PHẢI là đã “*trải qua nhiều quá*” (như Văn Thanh nói), mà chính là ĐÃ GIỮ LẠI QUÁ NHIỀU “*những cái gì từng đã trải qua*”.

Mấy bữa nay, đứng trên lầu khách sạn nhìn sang quán *café* ban ngày, thấy rất nhiều hình ảnh đáng thương của các người dân lao động, lại nhớ các hình ảnh hung tợn dữ dằn xem trên You Tube dạo tháng Ba 2017 vừa qua trong chiến dịch chỉnh trang thành phố của anh chàng Bắc Kỳ CS Đoàn Ngọc Hải. Nhìn một ông già lết người trên hai chiếc

nặng, hai chân bị cụt nửa đùi, tay cầm xấp vé số đưa mời từng vị khách trong quán, lại nghĩ đến hình ảnh các quân nhân Miền Nam đã tử trận, hoặc đã thành Thương Phế binh kể từ sau cuộc nội chiến Bắc Nam.

Tất cả mọi người thân và bạn bè chung quanh thường chê trách tôi theo cái thái độ “*mãi sống với kỷ niệm*”, (chỉ mỗi Uyên Thao là vừa BUỒN nhưng cũng vừa MỪNG cho tôi điều ấy! Xin ngàn lần đa tạ!).

Dĩ nhiên tôi không màng lưu tâm những lời khuyên vớ vẩn tiếp theo lời chê trách đó.

Chữ “giàu” anh Văn Thanh “ban” cho chính là nhờ thế.

Chữ *nếu với cái bản chất “qua cầu rút ván” thì tôi đâu cần phải có ai khuyên mới ngẫm được điều “phải sống làm sao?”*

Nhắc tới các anh Thương Phế binh ở đoạn trên, lại thấy rất mừng vì thái độ “*ôm ấp kỷ niệm*” của TTBG ở đoạn dưới. Chữ “giàu” như Văn Thanh nói có lẽ cũng là như thế (dù có thể chính anh cũng không nghĩ ra nổi).

Nhưng, không phải mỗi tôi, mà còn cả Uyên Thao, anh Văn Quang, anh Thế Phong, anh Đại úy phi công Trần Văn Phúc, anh Thiếu tá Không quân Đặng Văn Âu... và tất cả những người Miền Nam thuở đó đều RẤT GIAU vì đã ĐƯỢC sinh ra rồi lớn lên trong thời buổi chiến tranh. Cái gia sản tinh thần dẫu đau thương chùng nào thì ÍT RA *những người Miền Nam như chúng tôi* cũng đã từng “*được hưởng*”.

Còn thái độ HƯỞNG NHƯ THẾ NÀO là **tùy ở mỗi người**.

Lấy ví dụ, ở thời đại cơ khí này, trong quán *café*, trong sân bay, trên phi cơ, hay nơi một phòng đợi khách sạn, một công viên nào đó... ai cũng chúí đầu vào cái *cell phone*, trong khi TTBG chúí đầu trên những trang sách, thì cũng đâu có chi khác biệt?

Vấn đề chỉ là sự “*chúí đầu trên cái gì*” mới có thể ĐỊNH GIÁ ĐƯỢC THẾ NÀO là mức độ của tâm tư hay đẳng cấp của kẻ chúí đầu.

Thời Balzac, Dostoievski, Mozart, Beethoven hay Van Gogh..., làm gì có *cell phone* mà chúí?

Và, tôi tự hỏi, không biết rằng một lớp sản phẩm công nghệ điện tử của Steve Jobs, Bill Gates ở thời đại tiếp theo *có còn tồn tại* như cái gia sản chữ nghĩa, âm nhạc, hội họa của các thiên tài sống cách đây 200 năm mà hậu thế vẫn phải chịu ơn cho đến hôm nay?

Anh Văn Quang, anh Thế Phong là những người Sài Gòn ĐANG CÒN ở trong Sài Gòn đã chắc gì “*hưởng thụ*” được tất cả nét quyền rũ ma mị của một *Sài Gòn-cũ* như TTBG đã tìm thấy mỗi 3 giờ khuya trong một cái quán *café* ngay chính trên vùng đất của *một Sài Gòn-mới*?

Lại nữa, có ai dám bảo rằng những người *Sài Gòn-lưu-vong-hải-ngoại* vẫn còn hoài niệm nhớ thương một *Sài Gòn-cũ* trên bờ sữa đất nước người ta?

Tóm lại, *theo tôi*, tất cả mọi vấn đề đều chỉ khởi nguồn từ một chữ Tâm (bé nhỏ!).

III.

Bây giờ, bất cứ lúc nào nghe bài hát Chiều Trên Phá Tam Giang, Trần Thiện Thanh phổ thơ Tô Thùy Yên là tôi lại thấy lòng rung động kỳ dị.

Thấy, mình **thật giàu** nhờ những kỷ niệm vẫn được trân quý trong kho tàng ký ức.

Thấy, hiện ra trước mắt hình ảnh từng con người trong từng bộ áo trận phong sương... Nhảy Dù, Biệt Động Quân, Bộ Binh, Thủy Quân Lục Chiến, Hải Quân, Không Quân, Quân Y, Pháo Binh, Người Nhái, Lực Lượng Đặc Biệt, Lôi Hồ, Biệt Kích,... quân chủng nào tôi cũng đều có những người tình, người bạn.

Thấy, mình đang là cô gái nhỏ Sài Gòn *được nhớ từ* các người tình, người bạn ấy trên nhiều bãi chiến trường sôi động của cuộc chiến Bắc Nam:

*Chiều trên phá Tam Giang Anh chợt nhớ em
Nhớ ôi niềm nhớ, ôi niềm nhớ đến bất tận,
Em ơi! Em ơi!*

Chữ “giàu” anh Văn Thanh gán cho văn chương TTBG **chính đã xuất phát từ tấm lòng trân trọng kỷ niệm của cá nhân Thu Vân** mà ra.

Có lẽ tôi đang lạc đề xa quá, tưởng viết về hai căn nhà nằm cùng trên đường Số Hai của hai thời gian cũ-mới, cuối cùng chạy tuốt về quãng đời của tuổi hai mươi trong căn nhà màu gạch đỏ của Mẹ già trên đường Yên Đổ, Sài Gòn.
Chắc anh Uyên Thao hay độc giả “chạy theo” giòng kỷ niệm của TTBG cũng đến hụt hơi, ná thở?!

Đành để ngày mai viết tiếp, nghiêm trang, trầm tĩnh, chứ không sôi nổi lan man nữa, mắt công Uyên Thao lại “buồn quá” theo nỗi thương nhớ Sài Gòn như câu thư của anh, tôi vừa nhận hôm June 1, 2017 lúc 3:49 PM:

“Ước gì cũng có thể bay về Sài Gòn. Thật buồn!”

Hôm trước đến thăm anh Văn Quang, nghe anh ấy nói:

-Uyên Thao và Thanh Thương Hoàng quá dở nên không dám về. Lúc này “chúng nó” mãi lo đối phó với các điều lớn hơn, chẳng ai thềm bận tâm về tên tuổi đám văn nghệ sĩ hải ngoại đâu!

[]

*Trần Thị Bông Giấy
(Bài viết xong lúc 6:40 chiều thứ Năm June 8/2017
tại khách sạn Vina Terrace số 33-35
đường Lê Anh Xuân, Sài Gòn.)*

[]

